

Terve Kunta -verkosto

TOIMINTAKERTOMUS 2004

Yhteystiedot:

Terve Kunta -verkoston koordinaattori

Kristiina Poikajarvi

Stakes, PL 220, 00531 Helsinki

Puh (09) 3967 2250

Fax (09) 3967 2007

kristiina.poikajarvi@stakes.fi

www.stakes.fi/hyvinvointi/khs/tkverkosto

www.stakes.fi/hyvinvointi/english/ted/hcn

Jäsenkunnat vuonna 2004

Yhdyshenkilöt ja sähköpostiosoitteet:

Heinola

Terveyskasvatuksen yhdyshenkilö
Anja Benson (30.8.2004 asti)
Marja-Liisa Parkkima (1.9.2004 alkaen)

Helsinki

Kehittämiskonsultti Marja-Kirsti Eliasson

Jyväskylä

Terveyssuunnittelija Paula Käyhkö

Kaarina

Terveysohjaaja Pirkko Lehtonen

Kajaani

Vastaava osastonhoitaja Annikki Aitoaho

Kainuun maakunta

Projektipäällikkö Matti Reinikka

Kerava

Psykologi Pekka Heinonen

Kuopio

Suunnittelija Marjatta Pirskanen

Lapinlahti

Johtava hoitaja Eeva Karhapää (31.1.2004 asti) ja
Esa Pekkarinen (1.2.2004 alkaen)

Pori

Terveyskasvatuksen yhdyshenkilö Ulla Eklund

Tampere

Suunnittelija Mirja-Leena Heikkilä

Turku

Terve kaupunki -koordinaattori Heini Parkkunen

Utajärvi

Kunnanjohtaja Kyösti Juujärvi (31.3.2004 asti)
Peruspalvelujohtaja Maire Ahopelto (1.4.2004 alkaen)

Vantaa

Terveyskasvatussihteeri Leena Pääkkönen-Tarvainen

Verkoston johtoryhmä vuonna 2004

Heini Parkkunen, Turku, puheenjohtaja
Pekka Heinonen, Kerava
Risto Ihalainen, Vantaa
Maire Ahopelto, Utajärvi
Ritva Larjomaa, Suomen Kuntaliitto
Kerttu Perttilä Stakes, koordinaattori (31.7.2004 asti)
Kristiina Poikajärvi, koordinaattori (1.8.2004 alkaen)
Sari Kautto, Stakes, sihteeri

Terve Kunta -verkosto Toimintakertomus 2004

1 TERVE KUNTA -VERKOSTON TOIMINTA JA SEN ARVIOINTI

1.1 VERKOSTON TOIMINTAPERIAATTEET JA NIIHIN SITOUTUMINEN

Terve Kunta -verkosto on perustettu vuonna 1996 Terveystta Kaikille vuoteen 2000 (TK 2000) -kuntaprojektin yhteydessä kuntien yhteisellä sopimuksella.

Verkoston toiminta-ajatuksena on kehittää ja arvioida verkostokuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategioita ja toimintamuotoja paikallisella tasolla sekä tuottaa ja välittää kokemuksellista tietoa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen mahdollisuuksista, keinoista ja työtavoista kuntien ja seutukuntien välillä ja valtakunnallisesti.

Vuonna 2004 lopussa Terve Kunta -verkostoon kuului 13 kuntaa: Heinola, Helsinki, Jyväskylä, Kaarina, Kajaani, Kerava, Kuopio, Lapinlahti, Pori, Tampere, Turku, Utajärvi ja Vantaa sekä kaksi seutukuntaa, Järvisuutu ja Oulunkaari ja Kainuu maakuntana. Verkoston syyskokouksessa päätettiin, että verkoston toimikaudet noudattavat valtuustokausia ja uusi toimikausi on 2005–2008. Samalla tarkistettiin verkostoon kuulumisen kriteerit ja päätettiin, että myös vanhat jäsenkunnat hakevat jäsenyyttä seuraavalle toimikaudelle. Liittymistä varten laadittiin uudet hakulomakkeet (yksittäisille kunnille ja seutukunnille erilliset lomakkeet). Uutena asiana kuntia pyydettiin nimeämään Terve Kunta -toiminnasta vastuulliset luottamushenkilöt. Verkosto on avoin ja uusien kuntien ja seutukuntien hakemukset käsitellään verkoston kevät- ja syyskokouksissa. Verkostoon liittymisen kriteerit ja verkoston tehtävät löytyvät nettisivuilta: www.stakes.fi/hyvinvointi/ted/tkverkosto.

Johtoryhmä kokoontui vuoden 2004 aikana kaksi kertaa, kokoonkutsujana toimi verkoston koordinaattori. Kokouksissa käsiteltiin verkoston toimintaa ja valmisteltiin verkostokokouksissa käsiteltävät asiat.

Verkosto järjesti vuoden aikana kaksi työkokousta: Kuopiossa 21.–22.4.2004 ja Kajaanissa 20.–21.10.2004.

Verkoston kokouksiin on osallistunut kokouksen isäntäkaupungista kunnan johtoa ja eri hallinnonalojen edustajia. Muista verkostokunnista kokouksiin osallistujat ovat olleet yhdyskuntien lisäksi pääasiassa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajia. Kokouksiin on osallistunut noin 20–30 henkilöä. Yhteydenpito verkoston jäsenten välillä on toiminut pääasiassa sähköpostin, verkostokirjeiden, puhelimen ja nettisivujen välityksellä.

Vuoden 2004 toiminnan painoalueet:

Yleiset:

1. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategioiden ja johtamisen kehittäminen ja arviointi
2. Terveystta edistävien työmuotojen kehittäminen ja arviointi
3. WHO:n Healthy Cities -kansallisten verkostojen yhteistyö yhdessä Suomen kansallisten verkostojen kanssa (Suomen Terveystta edistävät sairaalat - ja Turvalliset kunnat -verkosto)

Erityiset:

5. Terveys 2015 -ohjelman toimeenpano kunnissa
6. Ihmisiin kohdistuvien arviointi (TVA, SVA, YVA)
7. Hyvinvointikertomuksen valmistelu ja käyttöön ottaminen
8. Terveystiedon edistämisen laatu- ja järjestelmän kehittäminen ja laatusuosituksen valmistelu

1.2 VERKOSTON ORGANISOITUMINEN JA RAHOITUS

Verkosto on kuntien välinen terveyden edistämisen foorumi. Se on avoin verkoston kriteerit täyttävälle kunnille. Kuntien lisäksi verkoston toimintaan ovat osallistuneet Järvisuudun ja Oulunkaaren seutukunnat sekä Kainuu maakuntana, Suomen Kuntaliitto ja sosiaali- ja terveysministeriö. Verkoston edustajat ovat toimineet paikallisen terveyden edistämisen asiantuntijoina hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koulutustilaisuuksissa, toimikunnissa ja työryhmissä. Verkoston toiminnasta raportoidessa välittyy paikallisen tason terveyden edistämisen ajankohtaisia kysymyksiä myös valtakunnalliselle tasolle.

Verkostokuntien kokous on verkoston päättävä elin. Asiat verkostokokoukseen valmistelee johtoryhmä, johon kuuluu neljä kuntien edustajaa sekä Suomen Kuntaliiton ja Stakesin edustaja. Vuonna 2004 johtoryhmään kuuluivat: Pekka Heinonen Keravalta, Risto Ihalainen Vantaalta, Maire Ahopelto Utajärveltä ja Heini Parkkunen (puheenjohtaja) Turusta, Ritva Larjomaa Suomen Kuntaliitosta ja Kerttu Perttilä/Kristiina Poikajärvi Stakesista (koordinaattori). Johtoryhmän sihteerinä on toiminut Sari Kautto Stakesista. Kuntien edustajista yksi tulee isoista, yksi keskikokoisista ja yksi pienistä kunnista. Yksi kuntajäsenistä vaihtuu vuosittain. Vuonna 2004 erovuorossa oli Lapinlahti ja tilalle tuli Utajärvi. Turun kaupungilla on johtoryhmässä pysyväisjäsenyys WHO:n Healthy Cities -projektikaupunkina.

Suomen kansallisella verkostolla ei ole jäsenmaksua. Tämä on poikkeuksellista verrattuna muihin kansallisiin Healthy Cities -verkostoihin. Jokainen kunta on varannut omaan talousarvioonsa käyttövaroja verkostossa toimimista varten. Verkostotoiminnasta aiheutuvat yhteiset kustannukset (johtoryhmän kokoukset, koordinaattorin matkakustannukset, WHO:n kansallisten Healthy Cities -verkostojen työkokouksiin osallistuminen) on katettu sosiaali- ja terveysministeriötä vuosittain haettavista terveyden edistämismäärärahoista ja koordinaattorin palkkakustannukset on sisällytetty Stakesin talousarvioon.

1.3 TOIMINNAN KUVAUS

Terve Kunta -verkoston kunnat ovat toimineet verkostossa varsin aktiivisesti. Kuhunkin erillishankkeeseen on osallistunut useampia kuntia ja yleisluonteisten tavoitteiden toteuttamiseen lähes kaikki kunnat. Kehittämisyhteistyö on edennyt kussakin hankkeessa erillisten suunnitelmien mukaisesti.

Verkoston yhteinen toiminta muodostuu verkoston kokouksista, kuntakohtaisista työkokouksista, työmenetelmien kehittämisestä, koulutustilaisuuksien järjestämisestä, kehittämistyöhön liittyvien aineistojen keräämisestä, tiedon välityksestä ja kansainväliseen verkostotyöhön osallistumisesta. Verkostokunnat ovat osallistuneet myös valtakunnallisiin Terve Kunta -päiviin. Terve Kunta -verkoston toimintaan liittyviä tilaisuuksia (taulukko 1) oli vuoden 2004 aikana yhteensä kuusi.

Seuraavassa kuvaus hankkeittain toimintasuunnitelman toteutumisesta vuonna 2004.

1.3.1 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategioiden ja johtamisen kehittäminen ja arviointi

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategioiden ja johtamisen kehittäminen ei ole ollut kertomusvuonna verkoston keskeisiä yhteisiä kehittämisen kohteita. Useimmissa verkostokunnissa on kuitenkin olemassa hyvinvointistrategioita ja -ohjelmia ja hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on nostettu kunnan strategiseksi linjaukseksi. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä ohjaa kunnissa monialainen, eri hallintokuntien edustajista koostuva ohjaus-/johtoryhmä. Toimintatavoista ja toteutuksista on keskusteltu verkostokokouksissa vaihtaen kokemuksia ja ideoita. Strategiatyöhön sisältyy myös hyvinvointikertomustyö.

1.3.2 Terveyttä edistävien työmuotojen kehittäminen ja arviointi

Terveyttä edistäviä työmuotoja käsitellään eri teemojen alla (hyvinvointikertomus, hyvinvointistrategiat, laatusuositus, IVA).

Toimintasuunnitelman mukaan Hyvinvointi koulussa -hankkeessa kehitettyjä menetelmiä on ollut tarkoitus jatkaa, vaikka hanke itsessään jo päättyi. Kokeilukoulujen kokemuksia on pyritty hyödyntämään muissa kouluissa. Osa verkostokunnista on lisäksi osallistunut Stakesin koulutaturmien ehkäisyhankkeeseen.

Verkostokunnille esiteltiin Kajaanin kokouksessa terveyserojen kaventamisen menetelmiä. Teemaan paneudutaan tarkemmin uudella toimintakaudella.

1.3.3 WHO:n Healthy Cities -kansallisten verkostojen ja yhteistyön kehittäminen yhdessä Suomen kansallisten verkostojen kanssa (Suomen Terveyttä edistävät sairaalat - ja Turvalliset kunnat -verkosto)

Kansainvälistä yhteistyötä on ylläpidetty verkostojen yhdyshenkilöitä konsultoimalla ja kokemuksia vaihtamalla. Turun, Kuopion ja Utajärven edustajat sekä verkoston koordinaattori osallistuivat lokakuun lopussa Udinessa Italiassa järjestettyyn WHO:n Euroopan kansallisten Healthy Cities -verkostojen ja Healthy Cities -kaupunkien yhdistettyyn työkokoukseen. Kokouksessa käsiteltiin IV kauden ydinteemoja: healthy ageing, health impact assessment ja healthy urban planning.

Itämeren alueen Terveet Kaupungit ry:n toimintasuunnitelmaan vuodelle 2004 sisältyi yhtenä hankkeena Terveysprofiilin kehittäminen ja kokoaminen Itämeren alueen kaupungeille. Hankkeeseen liittyi yhteistyö pohjoismaiden Terve Kaupunki -koordinaattoreiden kehittämän HEPRO-projektin kanssa (aiemmin Nordprofil-hanke).

HEPRO-hankkeen tavoitteena on kehittää Itämeren alueen kaupungeissa toteutettava yhteismitallinen asukkaille suunnattu hyvinvointikysely ja siihen liittyvä käsikirja, joka auttaa kyselyn laadinnassa sekä saatujen tulosten tulkinnassa osana päätöksentekoa. HEPRO-projektin kehittätyössä Itämeren alueen Terveet Kaupungit ry. ja Suomen kansallinen verkosto olivat mukana osallistumalla kokouksiin (12.8. ja 7.–8.12.) sekä projektisuunnitelman laadintaan. Terveysprofiilitietoja varten Itämeren alueen Terveet Kaupungit ry. toteutti web-sivuston (www.marebalticum.org), jonka sisältöä ja rakennetta työstettiin yhdessä Itämeren Terve Kaupunki -koordinaattoreiden kanssa. Nämä www-sivut toimivat alustana myös HEPRO-projektissa tuotettavalle materiaalille.

Terveyttä edistävät sairaalat -verkoston jäsen osallistui verkoston Kajaanin työkokoukseen. Turvalliset kunnat -verkoston kanssa yhteistyötä ei kertomusvuonna ollut.

1.3.4 Terveys 2015 -ohjelman toimeenpano verkostokunnissa

Terveys 2015 -ohjelman (www.terveys2015.fi) tavoitteet ja painoalueet ovat ohjanneet kuntien hyvinvointiin ja terveyden edistämiseen liittyvää suunnittelu- ja kehittämistyötä. Verkostokuntien monet ohjelmat ja hankkeet ovat edistäneet ohjelman toimeenpanoa ja esim. Keravalla hankerahoitusta on ohjattu ohjelman tavoitteita tukeville projekteille.

Vuoden 2004 aikana on seurattu kansanterveysohjelman käsittelyä verkostokuntien lisäksi myös muissa Suomen kunnissa (Kuntakysely 2004).

Verkoston syyskokouksessa sovittiin, että seuraavalla kaudella keskitytään ohjelman tavoitteista erityisesti terveyserojen kaventamiseen.

1.3.5 Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi (TVA, SVA, YVA)

Terveysvaikutusten/ihmisiin kohdistuvien vaikutusten (IVA) arviointia kuntien toiminnan ja päätöksenteon ennakkointimenetelmänä on opeteltu ja otettu käyttöön. Verkoston kunnissa on edelleen meneillään ja käynnistymässä IVAa soveltavia hankkeita. Kajaanin kokouksessa esiteltiin luottamuselinten esittelijöiden käyttöön soveltuva lomake vaikutusten ennakoarvioinnista. Tavoitteena on helpottaa arvioinnin käyttöönottoa ja sisällyttää se päätösehdotusten esittelyyn. Turun koordinaattori esitteli menetelmän soveltamisesta saatuja kokemuksia TEJO-hankkeen valtakunnallisessa koulutustilaisuudessa sekä Itämeren alueen Terve Kaupunki -koordinaattoreille.

1.3.6 Hyvinvointikertomuksen valmistelu ja käyttöön ottaminen

Hyvinvointikertomusmalli julkaistiin Stakesin Aiheita-sarjassa (7/2004). Osa verkostokunnista on tehnyt hyvinvointikertomuksen, osa laatii sitä jo toista kertaa. Lopuissa kunnissa kertomustyön valmistelu on käynnissä. Kertomustyöstä on tarkemmat kuvaukset kuntakohtaisissa raporteissa.

Hyvinvointi-indikaattorityössä on tehty yhteistyötä StakesTiedon kanssa Sotkanetin valmistelussa sekä Kansanterveyslaitoksen ja Työterveyslaitoksen kanssa Terveys 2015 -seurantaindikaattoreiden valmistelussa.

1.3.7 Terveyden edistämisen laatujärjestelmän kehittäminen ja laatusuosituksen valmistelu

Terve Kunta -verkostolle on esitelty laatusuositustyötä ja kunnilla on ollut mahdollisuus antaa palautetta suosituksen sisällöstä.

1.3.8 Terve Kunta -verkoston tilaisuudet vuonna 2003

Päivämäärä	Tilaisuudet (kpl)	Paikkakunta
21.-22.1.	Verkoston esittely Terve Kunta -päivillä	Helsinki
4.3.	Verkoston johtoryhmän kokous	Helsinki
21.-22.4.	Verkoston työkokous ja kevätkokous	Kuopio
21.9.	Verkoston johtoryhmän kokous	Helsinki
27.-30.10.	WHO National Network Healthy Cities Meeting	Udine, Italia
20.-21.10.	Verkoston työkokous ja syyskokous	Kajaani

1.4 VERKOSTON YHTEISTYÖ

Kuntien välinen yhteistyö on lisääntynyt verkoston omien yhteistyöhankkeiden myötä. Myös epävirallinen yhteistyö eri asiayhteyksissä on lisääntynyt. Verkostotapaamiset luovat omalta osaltaan tilaisuuksia tiedon ja kokemusten vaihtoon.

Kansainvälistä yhteistyötä on aktivoitu mm. siten että verkosto on kustantanut vuosittain yhden verkostokuntien edustajan WHO:n Euroopan kansallisten verkostojen työkokoukseen. Vuonna 2004 Utajärven edustaja osallistui Udinessa, Italiassa pidettyyn kokoukseen.

Itämeren alueen Terveet Kaupungit -yhteistyö ks. kohta 1.3.3.

1.5 VERKOSTON ARVIOINTI

Verkoston toimintaa on arvioitu verkoston kokouksissa, joissa on raportoitu hankkeiden etenemisestä ja käyty keskustelua toiminnan jatkosta. Verkoston toimintaa ja verkostokuntien terveyden edistämisen hankkeita on esitelty Terve Kunta -päivillä tammikuussa 2004. Terve Kunta -päivien ohjelmat ja rinnakkaisohjelmat löytyvät Stakesin nettisivuilta: <http://www.stakes.fi/hyvinvointi/khs/tkpaivat/>

1.6 TOIMINNAN JATKUVUUS

Vastuu toiminnan kehittämisestä on kaikilla verkoston jäsenillä. Yhdyshenkilöiden kautta saadun palautteen perusteella verkoston toiminta koetaan hyödyllisenä. Verkon kautta on mahdollista saada uutta tietoa, uusia malleja ja tukea palvelujen suunnittelemiseen.

Terve Kunta -verkoston toiminnasta tehtyä esitettä on jaettu verkostotyöstä kiinnostuneille. Stakesissa ylläpidettävien Terve Kunta -kotisivujen (suomi ja englanti) lisäksi kunkin verkostokunnan tehtävänä on kuntakohtaisten Terve Kunta -kotisivujen päivittäminen.